

VAYLO K. M. Teaching methods as a cause of the improvement of the self-reliant activity of the schoolchildren (historical aspect).

The current article investigates the history of the school on 20-th of the XX century, analyses the development of teaching methods in the examining period and determinates their role for the independent activity of the schoolchildren.

Keywords: teaching method, the independent activity, role, teaching, schoolchildren.

**Войтовська О. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті автор зазначає, що педагогічна діагностика у вищій школі, як сукупність прийомів контролю, спрямована на вирішення завдань оптимізації навчально-виховного процесу, диференціації студентів, а також направлена на удосконалення навчальних програм і методів педагогічного впливу.

Ключові слова: педагогічна діагностика, професійна компетентність, майбутні учителі фізичної культури, біологічні дисципліни.

Процес входження української системи освіти в світовий освітній простір зумовлює відповідні вимоги до якісної підготовки фахівців, зокрема фахівців у галузі фізичного виховання і спорту. У цьому аспекті одним із найважливіших завдань на сьогоднішньому етапі є необхідність у професійно компетентних педагогах.

Проблема професійної компетентності вчителів, їх професіоналізм і майстерність у сучасному суспільстві набула дуже великого значення, особливо зважаючи на актуальні соціальні перетворення, зміну освітньої парадигми і приєднання України до Болонського процесу. Пріоритетним за Національною доктриною розвитку України у XXI столітті є підготовка людей освічених і моральних, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження науково містких та інформаційних технологій, мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці.

Зростання вимог до особистості, яка здатна активно, творчо і самостійно діяти в швидкозмінному політичному, соціально-економічному, професійному і культурному житті зумовили проблему підвищення якості освіти, удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців й особливо майбутніх учителів, оскільки саме їм доручено формувати, розвивати і виховувати людську індивідуальність у всій своїй неповторності.

Для ефективного функціонування педагогічного процесу та його

учасників у вищому навчальному закладі здійснюється педагогічна діагностика, яка охоплює цілеспрямоване, методично обґрунтоване з'ясування фактів, їх аналіз щодо характеристики студента як суб'єкта педагогічної діяльності.

Метою статті є спроба охарактеризувати особливості педагогічної діагностики професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення біологічних дисциплін.

Як вважає І. А. Зязюн, “реалізація педагогічної діагностики професійного становлення майбутнього вчителя, може здійснюватися завдяки технології гуманітарної взаємодії, яка націлена на нагромадження ціннісно-смыслового досвіду вирішення задач при вивченні загально-професійних дисциплін і є компонентом сумісної діяльності викладача і студента на основі діалогової взаємодії як взаємовпливу” [4, с. 28].

Як зазначає Т. Д. Федірчик, “педагогічна діагностика дає можливість педагогові відточувати свою діагностичну майстерність і одночасно впливати на свій особистісний та професійний ріст” [7, с. 32].

Як вказує А. О. Трофименко, “у процесі навчання важливу роль відіграє зворотний зв'язок, тобто інформація, яка поступає від студента до вчителя і свідчить про хід учіння, труднощі та досягнення студентів в оволодінні знаннями, розвитку вмінь та навичок, пізнавальних та інших здібностей, якостей особистості загалом” [7, с. 48]. На думку А. О. Трофименко, “канал зворотного зв'язку важливий для вчителя, так як дає змогу йому діагностувати навчальний процес, оцінювати результати, корегувати свої дії, планувати наступний етап навчання на основі досягнутого, диференціювати методи та завдання з урахуванням індивідуального розвитку студента” [7, с. 48].

В. Гриневич, беручи до уваги висновки науковців М. Аузіної, М. Ржецького, Л. Романишко, Л. Столяренко та ін., виокремлює сім основних функцій педагогічної діагностики, що впливають на оптимізацію навчального процесу [1, с. 26]. Як зазначає В. Гриневич, “аналітична функція є однією з основних тому що не тільки здійснює психолого-педагогічний аналіз освітнього процесу на всіх рівнях його структурної організації, а й виявляє причинно-наслідкові зв'язки між умовами і результатами навчання” [1, с. 26]. Автор вважає, що “інформаційна функція охоплює постійне інформування всіх учасників педагогічного процесу про результати педагогічної діагностики” [1, с. 26]. Як вказує В. Гриневич, “до ряду основних функцій включено контролюючу, що передбачає визначення рівня знань окремого студента (групи), що дає змогу викладачеві відповідно планувати і викладати навчальний матеріал; діагностичну, що допомагає з'ясувати причини труднощів, які виникають у студентів під час навчання, виявити прогалини у знаннях і вміннях” [1, с. 26]. В. Гриневич зазначає, що “однією з важливих

функцій виокремлюємо навчально-виховну, що зумовлює таку організацію оцінювання навчальних досягнень студентів, коли його проведення сприяє повторенню, уточненню, закріпленню і систематизації навчального матеріалу” [1, с. 26]. Науковець вказує, що “важливою, але не першочерговою є корекційна, що спрямована на вчасне усунення недоліків у навчанні, і мотиваційно-стимуляційна, що визначає таку організацію оцінювання навчальних досягнень студентів, коли його проведення стимулює поліпшення результатів, розвиває відповідальність, формує мотиви навчання” [1, с. 26].

З’ясуємо сутність професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Як зазначає О. А. Дубасенюк, “професійна компетентність є інтегративним особистісним новоутворенням, що формується на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду” [3, с. 160]. О. А. Дубасенюк зауважує, що “професійна компетентність будь-якого фахівця не корелюється вузько професійними межами, оскільки від нього вимагається постійне осмислення розмаїття соціально-економічних та інших проблем, пов’язаних не тільки з його фахом, але й з суміжними галузями суспільного буття” [3, с. 161].

Як зазначає М. Чаплак, “професійна компетентність як особистісне новоутворення є динамічною сутністю” [8, с. 170]. Автор вказує, що “її змістовне наповнення й розуміння якісного рівня актуалізації зумовлюється багатьма чинниками : рівнем розвитку технології, науки, техніки, економіки, освіти; процесами, які відбуваються в суспільстві; суспільним замовленням, яке відображає загальний рівень суспільно-економічного розвитку суспільства, людської цивілізації загалом” [8, с. 171]. М. Чаплак вказує, що “професійну компетентність необхідно розглядати в процесуально-динамічному аспекті: вона виявляється через діяльність і має діалектичний характер та охоплює всі сфери особистості; вона є також провідною метою, до реалізації якої має прагнути фахівець у процесі свого професійного розвитку та становлення” [8, с. 171].

Як вважає А. А. Ткачук, професійна компетентність будь-якого вчителя повинна бути комплексною [6, с. 163]. Науковець зауважує, що сукупність компетенцій складають психолого-педагогічна культура, майстерність вчителя, індивідуальні здібності особистості та особливості її інтелектуального і психомоторного функціонування, що націлені на розвиток самовдосконалення якостей характеру і професійних умінь учителя, що відповідає сучасним тенденціям цілісного сприйняття людини, його культурно-творчих, соціально-перетворюючих функцій, в оточуючому його світі [6, с. 163].

Як зазначає Т. Т. Ротерс, “професійні уміння викладачів повинні спрямовуватися не просто на контроль знань та умінь студентів, а на

діагностику їх діяльності з тим, щоб своєчасно надати допомогу у пізнаванні нового матеріалу та в застосуванні цих знань” [5, с. 178]. Науковець констатує, що “це значно складніше, ніж традиційна освіта” [5, с. 178]. Як вказує Т. Т. Ротерс, “інтегрування української педагогічної освіти у загальноуніверситетський та світовий освітній простір вимагає усвідомлення засади принципів сучасної професійно-педагогічної підготовки вчителя і цьому сприяють дослідження проблем підготовки вчителя до впровадження педагогічних технологій” [5, с. 178].

Сучасна теорія та практика фізичного виховання потребує від майбутніх учителів фізичної культури глибоких системних знань біологічних основ життєдіяльності людини, зокрема, особливостей будови та функцій окремих органів і систем організму, його адаптаційних можливостей, системних механізмів гомеостазу, фізіологічних і біохімічних механізмів функціонування організму людини: під час виконання фізичних вправ, спортивного тренування тощо. У процесі вивчення дисципліни “Загальна гігієна та гігієна фізичних вправ” майбутні учителі фізичної культури оволодівають знаннями з питань планування раціонального режиму праці та відпочинку, харчування та загартування з урахуванням віку, статі, напруженості фізичної та розумової праці. А також оволодівають уміннями оцінювати вплив різних чинників навколишнього середовища на організм людини з метою профілактики спортивного травматизму та підвищення спортивної працездатності. У процесі вивчення дисципліни “Медико-біологічний контроль фізичного виховання та спорту” студенти ознайомлюються з різними напрямками та видами різноманітних видів контролю стану людини різного віку; ознайомлюються з методиками контролю стану розвитку рухового апарату людини в різні вікові періоди онтогенезу при систематичних заняттях фізичними вправами оздоровчого та спортивного напрямків; ознайомлюються з методиками оцінки вегетативних функцій організму людини, що змінюються під впливом фізичних навантажень під час занять оздоровчими фізичними вправами і спортом у різних вікових періодах у зв'язку з індивідуальними морфо-функціональними особливостями та з особливостями впливу факторів зовнішнього середовища. А також вивчають фізіологічні критерії і засвоюють основні вміння та навички морфологічного, фізіологічного і біохімічного контролю під час занять оздоровчими фізичними вправами і спортом.

З метою з'ясування особливостей педагогічної діагностики ми здійснили анкетування 49 студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки та 51 студента Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

На перше запитання анкети “Чи дієвим, на Вашу думку, є проведення державної атестації у вигляді комплексного кваліфікаційного екзамену з

метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої (кваліфікаційної) підготовки студентів вимогам освітньої характеристики?” студенти Волинського національного університету імені Лесі Українки відповіли таким чином: “так, є дієвим” – 51,02% студентів, “ні, не є дієвим” – 28,57% студентів, “важко відповісти” – 20,41% студентів. Студенти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького відповіли таким чином: “так, є дієвим” – 52,94% студентів, “ні, не є дієвим” – 33,33% студентів, “важко відповісти” – 13,73% студентів (рис. 1).

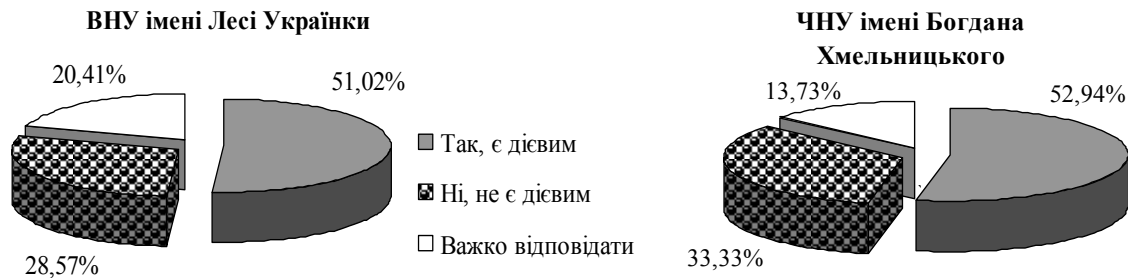

Рис. 1. Розподіл студентів, опитаних щодо їх ставлення до проведення державної атестації у вигляді комплексного кваліфікаційного екзамену з метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої (кваліфікаційної) підготовки студентів вимогам освітньої характеристики

Результати аналізу відповідей студентів на друге запитання анкети “Наскільки Ви володієте знаннями з анатомічної термінології?” дозволяють констатувати, що студенти Волинського національного університету імені Лесі Українки відповіли так: “володію повністю” – 10,20% студентів, “володію частково” – 73,47%, “ні, не володію” – 10,20% студентів, “важко відповісти” – 6,12% студентів. Студенти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького відповіли: “володію повністю” – 3,92% студентів, “володію частково” – 70,59%, “ні, не володію” – 17,65% студентів, “важко відповісти” – 7,84% студентів (рис. 2).

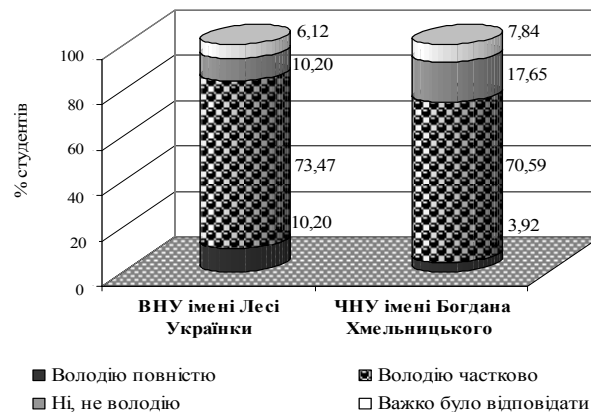

Рис. 2. Розподіл студентів, опитаних щодо їх володіння знаннями з анатомічної термінології

Результати проведеного анкетування свідчать, що на третє запитання “Наскільки Ви володієте знаннями з топографічних взаємовідношень органів певних систем організму людини?”. Студенти Волинського національного університету імені Лесі Українки відповіли так: “володію повністю” – 10,20% студентів, “володію частково” – 65,31%, “ні, не володію” – 6,12% студентів, “важко відповісти” – 18,37% студентів. Студенти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького відповіли: “володію повністю” – 13,73% студентів, “володію частково” – 66,67%, “ні, не володію” – 11,76% студентів, “важко відповісти” – 7,84% студентів (рис. 3).

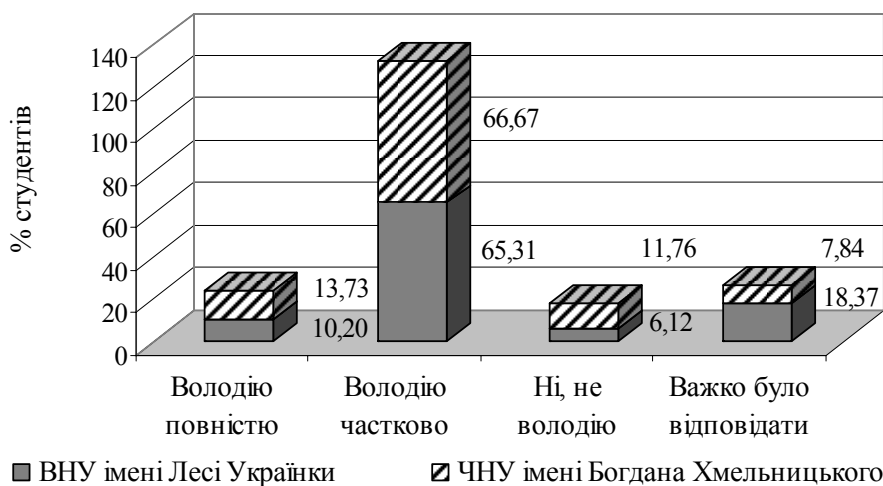

Рис. 3. Розподіл студентів, опитаних щодо їх володіння знаннями з топографічних взаємовідношень органів певних систем організму людини

Висновки. На нашу думку складовими педагогічної діагностики є тестування знань студентів на паперових носіях; комп'ютерне тестування знань студентів, якими вони оволоділи в процесі вивчення біологічних дисциплін; поточний контроль знань майбутніх учителів фізичної культури, який має на меті перевірку рівня оволодіння студентами знаннями, уміннями та навичками з певних розділів навчальної програми; модульний контроль знань майбутніх учителів фізичної культури, що пов'язаний із перевіркою рівня знань, умінь та навичок студентів у межах певного модулю конкретної навчальної дисципліни після засвоєння студентами певних змістових модулів; семестровий (підсумковий) контроль знань студентів у формі екзамену або заліку, що призначений для перевірки засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни; захист курсових робіт студентами, а також проведення державної атестації у вигляді комплексного кваліфікаційного екзамену, з метою встановлення фактичної відповідності рівня освітньої (кваліфікаційної) підготовки студентів вимогам освітньої характеристики.

Використана література:

1. *Гриневич В.* Сутність і структура педагогічної діагностики як самостійного виду діяльності студентів / В. Гриневич // Науковий вісник МДУ : зб. наук. праць. – Спецвипуск : Педагогічні науки : у 2 т. – Т.2 : Проблеми передшкільної освіти в сучасних умовах / за заг. ред. В. Д. Будака, О. М. Пехоти. – Миколаїв : МДУ, 2008. – 276 с.
2. *Дубасенюк О. А.* Теоретичні та методичні засади соціально-педагогічної підготовки вчителя : збірник науково-методичних праць / ред. кол. О. А. Дубасенюк та ін. – К. : ІЗМН. Житомир : Держ. пед. інститут, 1999. – 188 с.
3. *Зязюн І. А.* Педагогічна майстерність – особистісно центрована діяльність / І. А. Зязюн // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки : збірник наукових праць Полтавського держ. пед. університету ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 2008. – Вип. 4. – С. 21-31.
4. *Ротерс Т. Т.* Модернізація процесу підготовки спеціалістів з фізичного виховання у контексті Болонського процесу / Т. Т. Ротерс // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія : зб. статей. – Вип. 12. – Ч. 1. – Ялта, 2006. – С. 177-181.
5. *Ткачук А. А.* Психолого-педагогическая культура и мастерство как компоненты профессиональной компетентности учителя / А. А. Ткачук // Наука і освіта. – 2009. – № 10. – С. 161-164.
6. *Трофименко А. О.* Основи діагностики професійної компетентності майбутнього вчителя у навчальному процесі / А. О. Трофименко // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія : Педагогіка і психологія : зб. статей. – Вип. 12. – Ч. 2. – Ялта, 2006. – С. 46-54.
7. *Федірчик Т. Д.* Педагогічна діагностика в діяльності викладача вищого навчального закладу як основа його професійного становлення / Т. Д. Федірчик // Наука і освіта. – Одеса, 2007. – Вип. 1-2. – С. 30-34.
8. *Чаплак М.* Формування професійної компетенції майбутніх педагогів / М. Чаплак // Педагогіка та психологія. – Чернівці, 2007. – Вип. 331. – С. 169-175.

Войтовская О. Н. Особенности педагогической диагностики профессиональной компетентности будущих учителей физической культуры в процессе изучения биологических дисциплин.

В статье автор отмечает, что педагогическая диагностика в высшей школе, как совокупность приемов контроля, направлена на решение задач оптимизации учебно-воспитательного процесса, дифференциации студентов, а также направлена на усовершенствование учебных программ и методов педагогического влияния.

Ключевые слова: педагогическая диагностика, профессиональная компетентность, будущие учителя физической культуры, биологические дисциплины.

VOITOVSKA O. Features of pedagogical diagnostics of professional competence of future teachers of physical culture in the process of studying the biological disciplines.

In article the author notices that pedagogical diagnostics in high school, as a combination of control techniques aimed at solving optimization problems of the educational process, differentiation of students, and aimed at improving curricula and teaching methods of pedagogical influence.

Keywords: pedagogical diagnostics, professional competence, future teachers of physical culture, biological disciplines.